Vennligst meld adresseforandring

VINDEREN HISTORIELAG ISBN 0804-3256

Postboks 90, Vinderen
0319 OSLO
Hjemmeside: http://www.vinderen.historielag.org
Årskontingent: kr 100.-
Bankkonto: 7874 05 98200
Telefon: 22 50 70 83 - Per Henrik Bache, pbache@online.no
Redaktør: Finn Holden, fholden@c2i.net

49

INNHOLD

Nytt fra leder 2.omslagsside
Redaktørens spalte 2.omslagsside
Årsmøtet 24.mars 2004 på Diakonhjemmet 1
Else Skjønsberg: Holmenveien som vei- og landskapskultur 2
Iver Neumann: Nobelprisvinnere i bydelen - 4, Christian Lous Lange 7
Alle Kvinners blad 1940: Med bomber i haven 10
Finn Holden: Bydel Vestre Aker 15
Ian Halle: Vedr. tyskere i bydelen under krigen 16
Jan Høeg: Bygninger okkupert av tyskere under krigen 16
Wenche Undrum: Julemøtet 2003 18
Årsmelding 2003 19
Vinderen skole 100 år 2005 19
Even Saugstad: Hilsen fra Oslomarka v/Finn Holden 20
Bjørn Pedersen: Hvor i Vestre Aker bodde Odd Hassel? 22
Valgkomiteens innstilling 23
Finn Holden: Hippodromen 24
Preben Munthe: Steinerud stasjon 30

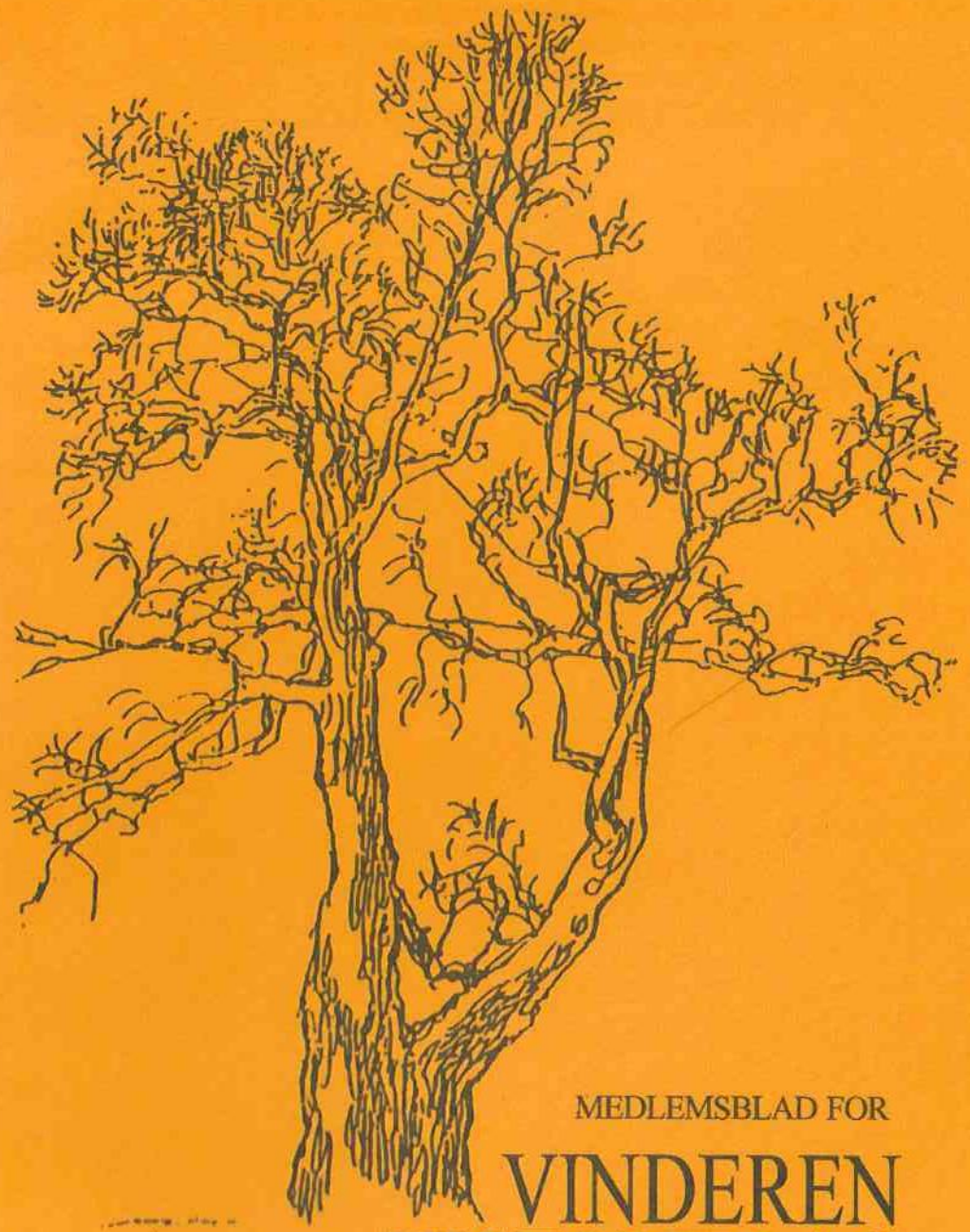

MEDLEMSBLAD FOR

VINDEREN HISTORIELAG

BYDEL VESTRE AKER 13. årg.
Fra Frøen til Frognerseteren 1/2004

NYTT FRA LEDER

Vel møtt til et nytt år som medlem av Vinderen Historielag. Vi takker for all interesse fra medlemmene i året som gikk. Fremmøtet har vært godt på våre arrangementer. Det inspirerer til å finne på nye ting, og stadig gjøre ting bedre.

Vi er fortsatt opptatt av vårt nærmiljø og følger nøye med i "eplehageutbyggingen". Kultur og tradisjon har lett for å bli borte i utbyggingsfaser av bydelen. Vi er også redde for at stier, smett og smutt skal forsvinne hvis man ikke følger med.

Et historielag trenger stadig nye mennesker med nye ideer. Etter fem år i styret, og et år som leder, takker jeg for meg. Det har vært en interessant og utfordrende tid.

Jeg takker for mye positiv tilbakemelding, for alle nye mennesker jeg har truffet på våre møter og i annen sammenheng. Wenche Undrum

REDAKTØRENS SPALTE

Den oppmerksomme leser vil ha registrert at forsiden på medlemsbladet er litt endret. I fjor sto det nederst på siden Bydel Vinderen 12. årg. I år står det Bydel Vestre Aker 13. årg. Å fortsette med det første navnet ville ha vært en anakronisme fordi Bydel Vinderen ikke eksisterer lenger.

Dette behøver ikke bety noe mer enn at virksomheten fortsetter som før. Men mange gårder var blitt delt mellom de tidligere bydelene Røa og Vinderen. Det faller nå enda mer naturlig å behandle hele gården. I første omgang gjelder dette gården Holmen, som siden 1820 har vært delt i Østre Holmen (tidligere Bydel Vinderen) og Vestre Holmen (tidligere Bydel Røa).

På julemøtet fikk jeg av et medlem et eksemplar av Alle Kvinner fra 1940 med omtale av uexploderte bomber på Lille Frøen etter tyskernes bombing av Frøen, Blindern og Gaustad. Slemdalsveien 49 ble totalt ødelagt, ellers var ødeleggelsene ikke særlig omfattende. Vi henviser til artikkel om bombeangrepet i medlemsblad nr. 1995/1 av Hans Olav Egede Larsen. Artikkelen finnes på Historielagets hjemmeside.

Jeg håper at andre medlemmer av Historielaget, som finner stoff av interesse for medlemmene, vil gjøre redaksjonen oppmerksom på artikkelen eller boka. Og som nevnt før - vi ønsker fremdeles barndomsminner, skildring av skoleliv, idrettsliv, menighetsliv, friluftsliv og lignende.

Vi har tidligere hatt en serie om Nobelprisvinnere i bydelen, i nr. 2000/3 (Helge Holden om Lars Onsager), i 2001/1 (Preben Munthe om Ragnar Frisch) og i 2001/2 (Bjørn Pedersen om Odd Hassel). I dag har vi en fortsettelse; min "gamle elev" Iver B. Neumann har skrevet en artikkel om Christian Lous Lange, som fikk fredsprisen i 1921. Vi takker. Vi fortsetter i neste nr. med Antikvarens hjørne. Finn Holden

Vedtektsendring

Styret foreslår en endring i paragraf 2 i Vedtektene (formålsparagrafen) fra "... gi økte kunnskaper om bydelen..." til "gi økte kunnskaper om Bydel Vestre Aker"

Vinderen Historielag inviterer til årsmøte 2004

onsdag 24. mars 2004 kl. 1900 på Diakonhjemmet.

Saksliste til årsmøtet:

1) Valg av møteleder
2) Valg av referent og to medlemmer til å underskrive protokoll
3) Godkjenning av innkalling og saksliste
4) Godkjenning av årsmelding og årsregnskap
5) Innkomne saker til årsmøtet
6) Valg av nye styremedlemmer
7) Valg av valgkomité og revisorer
8) Årsprogram

Saker som medlemmene ønsker skal bli tatt opp på årsmøtet, bes sendt til sekretæren Per Henrik Bache senest en uke før årsmøtet.
Medlemmenes fem min. Årsmøtet avsluttes ca. 1945.

Etter årsmøtet kåserer

Tom Bloch-Nakkerud

og viser en 3 Dimensjonal film fra Holmenkollen 1953

Enkel servering

Velkommen til årsmøtet

På vegne av styret
Wenche Undrum
leder

HOLMENVEIEN SOM VEI- OG LANDSKAPSKULTUR

AV ELSE SKJØNSBERG

I motsetning til svært mange andre europeiske byer består norsk bykulturarv i liten grad av slott og bygninger. Men fremdeles har Norge en verneverdig "vei- og landskapskultur" som kan fortelle oss om fortiden. Dette gjelder blant annet kulturhistoriske minner om bondesamfunnets ferdsel mellom by og land, gårder og kirker. Oslo har lite av denne typen kulturarv, og nettopp derfor bør vi bevare de få eksempler som fremdeles finnes.

Holmenveien er et slikt eksempel. Veien er tydelig markert på flere hundre år gamle kart og binder fremdeles sammen gårder som Vinderen, Ris, Grimelund og Holmen som har eksistert i hvert fall siden vikingtiden. For Vinderen Historielag har Wenche Helliksen skrevet om forhistoriske funn i tilknytning til matrikkelgårdene Holmen, Grimelund, Ris, Vinderen og Blindern[1]. Blant funnene er kraftige flintøkser med skarpslipt egg til felling av løvskog brukt i forbindelse med svedjebruk, datert til rundt 3000 f. Kr. Skafthulløkser fra yngre steinalder og bronsealder, tusen år senere, er funnet på Holmen, Ris og Vinderen, og på Ris er det funnet sverd fra vikingtiden. Rojahn skriver også om uutforskede gravhauger i Jonas Holmens vei, Risalleen 28 og Jegerveien 1.

I boken "Gårder i Vestre Aker, et streiftog" henviser Else Mustad Astrup til et brev fra 1390 om at "John Kolbeinson og hustru Torbjørg avsto en øresbol i Lille Ris og en halv markebol i skog, og tre markebol i Vestre Frogners nordre gård som Torbjørg hadde arvet fra far sin, til Hovedøen kloster. Det var nesten en fullgård i skyld til sammen, idet fire markebol utgjorde en gjennomsnitts fullgård. Men det gjaldt altså ikke hele gården Ris." (s. 110). Lille Ris mener Mustad Astrup lå omtrent der Ris skole ligger nå. Hun viser til at Hovedøen i løpet av senmiddelalderen la omtrent hele Ris under seg, og at klosteret i 1427 foretok et makeskifte med Alv Alvsson som eide Vidarsgård i Oslo. Han skulle ha Øvre og Nedre Ris som gårdene da kaltes, på livstid.

Ifølge biskop Eysteins Jordebok fra 1396 eide Oslo Domkirke ett skippund malt og tre øre i Grimelund gård. Hundre år senere går det frem av et skifte at Nonneseter kloster i løpet av 1400 var blitt eier av Grimelund, og at nonnene byttet gården ved Grima (derav navnet Grimelund) mot Lille Sogn (nå Nordberg) med munkene på Hovedøen kloster. Munkene på Hovedøen satt så med Grimelund til 1617 da Kronen overtok gården.

Henvisninger som disse viser hvorledes to av storgårdene ved Holmenveien var del av et intrikat nett av eiendommer tilhørende samfunnets mektigste institusjoner og menn, og dette gjelder rimeligvis også de andre gårdene

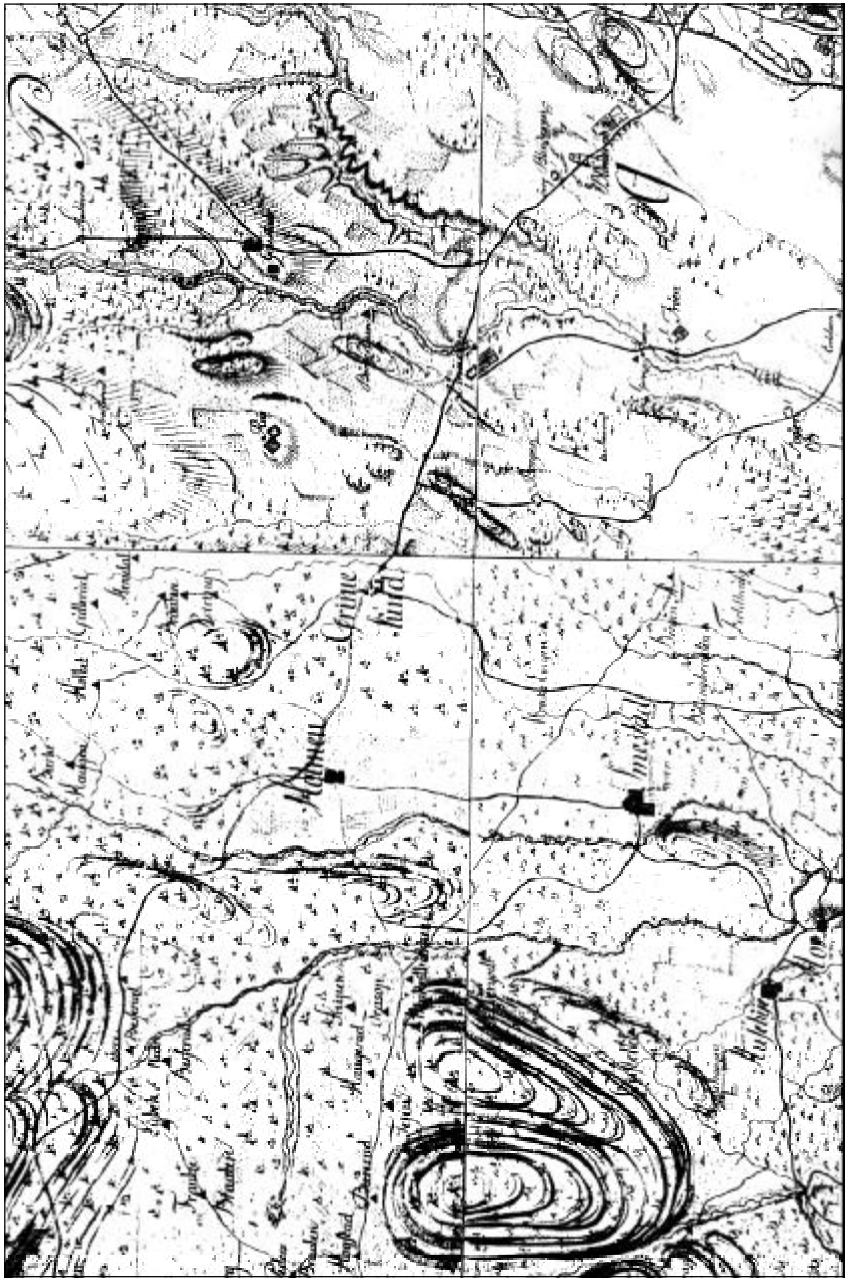

Darres kart fra 1797 viser tydelig Holmenveien forbi Grimelund og Holmen.

langs Holmenveien; Holmen, Vinderen og Blindern.

Darres kart fra 1797 er det eldste kart vedrørende Holmenveien jeg har greid å grave frem. Kartet viser at Holmenveien er den eneste ferdselsveien mellom de overnevnte gårdene og Kristiania. Den er også del av den eneste øst-vest veien nord for Frogner/Skøyen. Veien gikk over Bolteløkken, Blindern, Vinderen og Grimelund til det som tidligere ble kalt Nedre Holmen, i dag Østre Holmen gård. Her må derfor gjestevenner, øvrighet og almue ha reist gårdene imellom og jordbruksvarer, skatt og handelsvarer ha blitt transportert fra tidligste tider.

I henhold til kartet fra 1797 delte veien seg ved Østre Holmen gård. En trasé gikk ned til Smestadgårdene og Hoff og møtte Drammensveien innerst i Bestumkilen, en annen til Besserud mot Bogstad. Dette skriver også Arild Holland om i Historielagets tidsskrift. Darre-kartet gir oss ikke særlig pekepinn om topografien, men viser storgårdene i området og deres husmannsplasser.

50 år senere hadde de to kartografene Vibe og Irgens, begge fra Ingeniørvåpnet, et ganske annet grep om topografiske forhold. På deres kart fra 1844 er forløperen til Sørkedalsveien, en ferdselsvei mellom Frogner og Makrellbekken, kommet til. 1844 kartet er svært detaljert nå det gjelder bekker og koller. Arild Holland viser til kartets forbløffende nøyaktighet når det gjelder høydeberegninger. Frognerseterens høyde over havet er for eksempel angitt til 1366 fot eller 429 meter, dvs. et avvik fra dagens måling på bare 8 meter. Også åsryggen hvor den lille veiperlen Grimelundsveien ligger i dag (anlagt i 1909 under navnet Smiths vei), er godt markert på kartet fra 1844, som også gjengir veiens helling og svingningene mellom Frognerseterveien og Dalsveien.

I Vinderen Historielags medlemsblad skriver Arild Holland: "Det er interessant å se at Holmenveien med sine bratte bakker og svinger frem til Dalsveien følger samme veibane idag som i 1844."[2]

Mellom Frognerseterveien og Dalsveien går det opp og nedad bakke i forholdsvis krappe svinger, og det skal lite fantasi til for å forestille seg hestekjørerne og fotfolket som slet seg opp over åskammen og ned igjen mot Holmengårdene. Dette er traséen som Plan- og Bygningsetaten anser som upassende for dagens gjennomgangstrafikk, og nå ønsker å rette ut og utvide. uten hensyntaken til at veien har status som villavei med 30 km/t fartsgrense

Holmenveien er fremdeles ferdselsveien mellom de gamle gårdene Ris, Grimelund og Holmen, og dette er gårder som fremdeles har sine våningshus og tun. Holmen og Grimelund har i tillegg gårdsbygninger som forteller om den gang det her ble dyrket korn og holdt husdyr. En vandring mellom gårdene, opp og ned Holmenveiens bratteste parti, er derfor en historisk vandring. Veien og dens omgivelser fortjener status som et kulturminne i Bydel Vestre Aker. At Emanuel Vigeland har bidratt til områdets kulturminner, er i den sammenheng også verd å merke seg. Som kjent leder Grimelundsveien, som tar av ved Holmenveiens høyeste punkt, kunstinteresserte

Neste side: Kartet til Vibe og Irgens fra 1844 med Holmenveien fra Vinderen til Holmen. Eier: Statens kartverk.

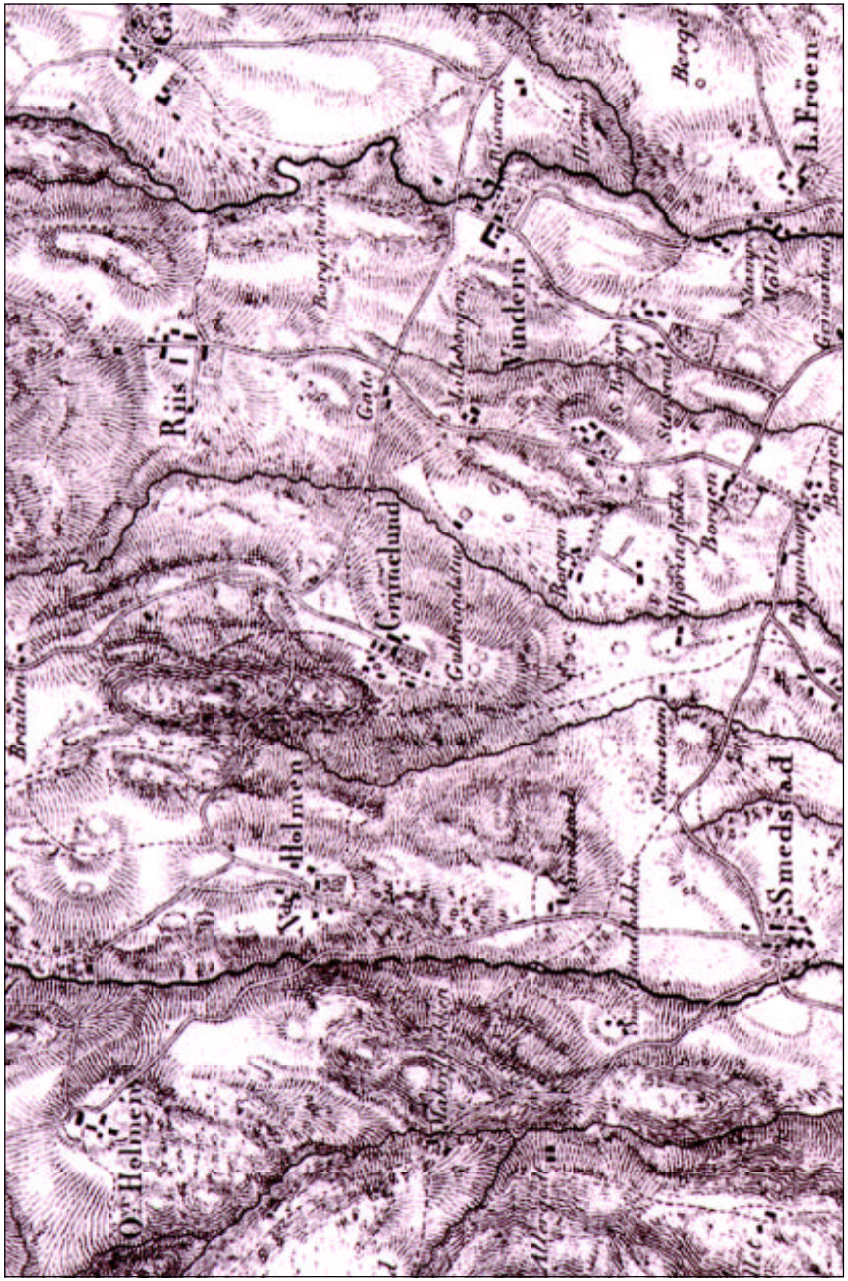

og turister frem til det litt bortgjemte, men meget spesielle og besøksverdige frescomuseet (Tomba Emmanuelle) oppført i 1926 og åpnet for publikum i 1958.

I dag er Holmenveiens sjarm og historiske preg i ferd med å ødelegges, pga. nybygging og nedhugging av gamle trær. Mellom Ringveien og Grimelundshaugen er svingen kuttet for å gi en rettere trasé, og veien er gjort meget bredere. Veiens egenart er med andre ord sterkt truet av bilismens og myndighetenes krav om utretting av svinger og nedhøvling av koller. Slike krav gjøres nå gjeldende for toppen av Holmenveien. I andre land har gamle veier rettsvern for å forhindre at kulturhistorien slettes ut i fremskrittets navn, nettopp fordi de er trange og svingete. Derfor har beboere i området tatt kontakt med Byantikvaren og foreslått av Holmenveien i tillegg til sin villavei-status blir vurdert som verneverdig. Så får vi se om dette dristige alternativet kan føre frem.

[1] Wenche Helliksen i Medlemsblad 2/1993

[2] Arild Holland i Medlemsblad 3/2002.s. 15

Holmenveien ved det omstridte punkt. Nybygget til venstre. Foto: Finn Holden

Nobelprisvinnere i bydelen - 4
CHRISTIAN LOUS LANGE

AV IVER NEUMANN

I serien av gleder Medlemsblad for Vinderen Historielag har gitt meg det siste dusin år, tror jeg serien Nobelprisvinnere i bydelen må være den største. I artiklene, og ikke minst i seriens tittel, møtes det lokale og det globale. Når jeg nå ber om spalteplass, er det i noen grad for å redde serien fra en ukarakteristisk unøyaktighet fra redaktør Finn Holdens side. I nr. 4/2003, side 21, skriver han med referanse til serien om ”de tre nobelprisvinnerne som har bodd i bydelen”.

I 1921 gikk for eksempel Nobels fredspris ikke bare til den svenske statsminister Karl Hjalmar Branting, men også til Christian Lous Lange (1869-1938), som fikk prisen som generalsekretær i Den interparlamentariske union. Han hadde tiltrådt i 1907, og beholdt stillingen til 1933. Lange var også en av de drivende kreftene bak det norske Nobelinstituttet fra det ble opprettholdt og frem til sin død. I tillegg til å være en fremragende administrator var han en av en håndfull mennesker i Norge som i tiden før Den annen verdenskrig tenkte og skrev systematisk omkring internasjonal politikk. Hans viktigste norske bok har tittelen Den europæiske borgerkrig (Aschehoug 1915), og er nærmest et moralspill om Den første verdenskrig. Hovedverket er hans første bind i et trebindsverk med August Schou, “Histoire de l’internationalisme“ (Nobelinstituttet 1919-1963), et arbeid han også tok sin doktorgrad i historie på.

Det var dårlige tider for Den interparlamentariske union under verdenskrigen, så Lange forlot dets hovedkvarter i Brussel og flyttet tilbake til Oslo, der han leiet et hus på Vinderen. ”Jeg tror huset var umiddelbart bak det som i min ungdom (1940- og 50-årene) var Vinderen konditori. Huset som familien bodde i, lå (ifølge min mor [...]) på veien som går ned mot Borgen, altså parallelt med Slemdalsveien på bortsiden av konditorihuset”, skriver hans sønnesønn Christian som svar på forespørsel. På henvendelse til Byarkivet oppgis at Christian Lous Lange i den kommunale folketellingen for Aker 1.desember 1918 var bosatt på sin egen eiendom Sletten, med adresse Slemdalsveien 68, Vinderen [Det rødbrune huset bak Jeppe]. Det fremgår da også av forordet til “Histoire de l’internationalisme“ at det (vel sammen med det meste av selve brødteksten) ble skrevet i dette huset.

Da Den interparlamentariske union igjen kunne komme i gang med arbeidet, fikk den sete i Genève. Christian Lous Lange forlot Vinderen i 1921, og vendte ikke tilbake. De siste fem årene av sitt liv bodde han riktignok i Oslo, men da på Nordberg.

I de nevnte arbeidene skriver Lange seg frem som en tidstypisk idealistisk internasjonalist av britisk og nordeuropeisk merke. For å unngå krig måtte utenrikspolitikk, i likhet med annen politikk, forankres i folkeopinionen, og den måtte lovreguleres. Dette betød at man måtte bygge ut folkeretten, og gi

den stadig større spillerom i den førte politikken. Her var det viktig at de nasjonale parlamenter, som lovgivende organer, førte oppsyn med utenrikspolitikken, og at de hadde utstrakt kontakt seg imellom. Dermed ble det for Lange logisk og sentralt å ofre det meste av sitt yrkesaktive liv på å administrere den interparlamentariske union, som nettopp var en arena der dette kunne skje. Hos Lange var det en direkte indre sammenheng mellom liv og lære. Han fikk Nobelprisen fordi også andre mente at dette måtte være et holdbart resonnement. At folkerett og parlamentarisk kontroll så viste seg ikke å være slike effektive bremser mot krig som Lange trodde, er en annen skål. Den interparlamentariske union eksisterer faktisk fremdeles, men man får et hint om dens reelle betydning når man hører at den i Utenriksdepartementet gjennomgående omtales som "den interplanetariske union".

I og med at den folkerettsorienterte idealismen var tidens politiske hovedtendens i utenrikspolitikken, og at Lange gav den et adskillig bedre uttrykk enn for eksempel tre ganger utenriksminister Mowinckel, skulle man ha trodd og håpet at Langes verker fortsatt ble lest. Jeg kan imidlertid rapportere at de er så godt som ukjente blant samfunnsvitere. Min gamle historielærer fra Persbråten gymnas 1975-1978, Finn Holden, kan altså uten videre tilgis for ikke å ha husket på ham eller ikke å ha visst at han hadde bodd på Vinderen. I Norge husker vi gjerne politikerne, heller enn de menneskene som gjorde tenkningen for dem. Og som politiker var Christian Lous Lange av typen grå eminense. Han var riktignok på tale både som norsk sendemann til

Folkeforbundet og som utenriksminister. Hans mest vellykkede trekk på dette feltet var imidlertid ett av hans fem barn, Halvard Lange, som var den sentrale mann i norsk utenrikspolitikk i første del av efterkrigstiden. (En annen sønn, Carl Viggo, var stortingsmann for Arbeiderpartiet i perioden 1949-1953).

"Halvard bodde nok med familien til han tok artium 1920, han har fortalt om tidlige morgenturer i russetiden til - eller fra?- en tennisbane på Riis eller deromkring, sammen med Johan Borgen", skriver hans sønn Christian.

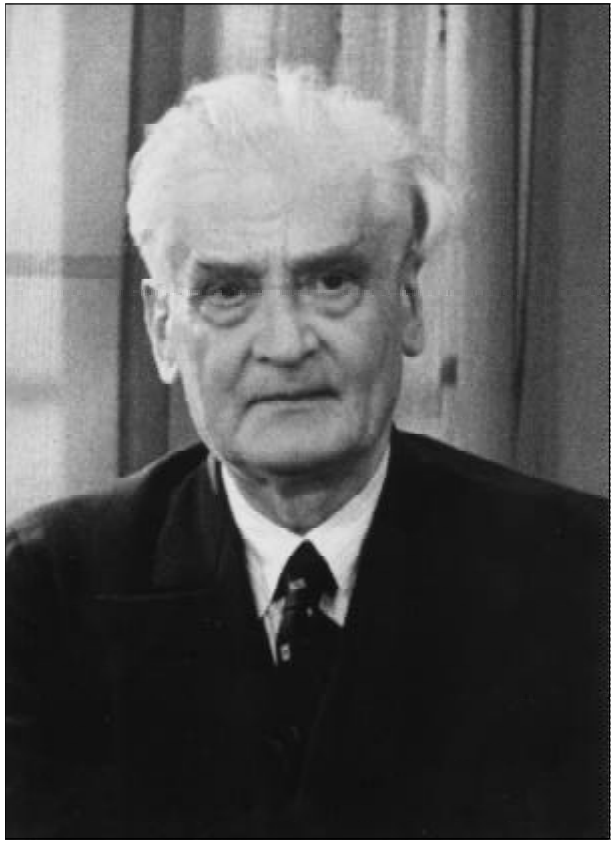

Nobels fredspris for 1921 ble delt mellom Hjalmar Branting (1860-1925), svensk statsminister tre ganger, og Christian Lous Lange. Branting var den fremste talsmann i Sverige for å godta Norges utmelding av unionen i 1905 på fredelig vis, og under første verdenskrig arbeidet han for Sveriges nøytralitet. Branting og Lange hadde markert seg i Folkeforbundet, og fredsprisen ble sett på som en støtte fra Nobelkomiteen til det nye mellomfolkelige samarbeidet. Seksti år senere ga Posten ut dette frimerket.

MED BOMBER I HAVEN

ALLE KVINNER 1940

Fruene i Villaveien på Frøen blev boende, skjønt en av dem hadde tre ueksploderte bomber i haven og en – i kjelleren.

En fredeligere vei enn Villaveien på Frøen finnes neppe i Oslos omegn, og noe så ufredelig som bombefall over dette distrikt var utenkelig! Men i våre dager skjer så meget merkelig, og Villaveien blev rikelig betenkt med bomber, mere enn nok til å sprenge mange villaer i luften. Men det aller merkeligste var at Villaveiens bomber respekterte stedets fred! Ikke én av dem eksploderte, men la sig til hvile i de vakre haver. En ekstra ondskapsfull en gikk gjennem taket i grosserer Sevr. Larsens hus (Villaveien 22b) og la sig i kjelleren, mens tre falt i haven. Utenfor direktør Sigmund Otterbecks bolig (Villaveien 26A) boret en bombe sig nedi fortauet og hos naboen over gaten, ingeniør H. T. Melbye (Villaveien 29), plasserte to sig i haven. Hos grosserer Carsten Jahrmann (Villaveien 27) kom en og en hos skipsreder Gjerpen (Apalveien 30). Doktor Nils Svensson i Apalveien 22 fikk en i havegangen, og oppe på Frøensjordet i en av Gardens gamle skyttergraver lå en i lang tid til beskuelse for hvem som helst.

Det haglet med spørsmål til den arme hjelpepolitimann som fristet tilværelsen i telt med tepper og termos. Akers politi hadde vakt natt og dag ved alle bombestedene i Aker, inntil de tyske myndigheter sendte mannskap som grov bombene opp og sprengte dem.

Bomber i tre utgaver. Fotografert på luftvernutstillingen 1940: En liten femkilos brannbombe og to sprengbomber, den største på femti kilo.

Under: Adgang forbudt, ueksplodert bombe - det fantes atskillige slike skilt i krigsmånedene i Norge.

Forrige side: Politimann med bombe på Frøensjordet.

Alle bilder: Alle Kvinners blad.

Bombe eller ikke bombe, blomstene må ha sitt stell —.

Nu skulle man jo tro at for eksempel det å ha en ueksplodert bombe i kjelleren måtte få folk til å flytte ut av huset. Men da en av våre medarbeidere spurte fru Sevr. Larsen, svarte hun at familien hadde bodd videre som før, skjønt det hadde tatt litt på nervene. Det er ikke særlig betryggende å gå til ro for natten når man vet at der ligger fire bomber ved huset, sa fruen, men nu er det slutt, for nu har tyskerne begynt å grave dem frem.

En tur i haven viste tydelig at bombegraving ikke bare er småarbeide. En av bombene lå innpå fem meter i jorden ved hushjørnet. De uhyggelige tingester blev kjørt opp til den enslige på Frøensjordet hvor der til slutt lå femten. De var lenge distriktets store sensasjon, og hjelpepolitiet greide ikke å besvare alle spørsmål.

Til å begynne med var vi nok temmelig redde for bombene, sier man hos Melbye i Villaveien, men efter hvert glemte vi dem. Det var bare hver gang vi så politiets plakat "Ueksplodert bombe, Adgang forbudt", at vi fikk en påminnelse om at vi levet på farlig grunn. Men vi blev da boende og tok chansen på at "våre to" ikke ville springe. Spørsmålet om disse bombene blev jo efter hvert et problem for strøket. Det var snakk om å sprenge dem på stedet for det skulle være så farlig å røre ved dem!

Nu er jo rolig liggende bomber noe ganske annet enn bomber som skal graves frem i dagens lys, en kan jo aldri være helt sikker på at ingen vil springe under opgravningen. Derfor skal man ikke klandre verken fru Larsen eller familien Otterbeck for mangel på mot og standhaftighet fordi de den dagen bombene skulle sprenges, flyttet til venner eller tok inn på hotell. Vi spurte den yngste i Otterbeck-familien, en søt liten pike, om hun var redd for bombene,

Til

Lille Frøen den 19. mai 1940

Administrasjonsrådet

O s l o.

Der verserer for tiden rykter om at samtlige pa Lille Frøen uexploderte bomber - antagelig Io stykker -, i motsetning til de første forholdsregler, skal sprenges pa stedet.

Undertegnede villaeiere tillater sig i den anledning mest inntrengende å henstille til Administrasjonsrådet å utvirke, at bombene uskadeliggjøres eller sprenges på jordet utenfor villabebyggelsen eller senkes i fjorden.

En sprengning pa stedet vil p. g. a. bombenes spredte beliggenhet ikke kunne utføres uten at der påføres den største skade på et meget stort antall villaer, på innbo og løsøre og på vann- og lysledninger.

En evakuering av største delen av Lille Frøen vil formentlig i tilfelle også være nødvendig.

Selv om det er forutsetningen å treffe sikkerhetsforanstaltninger og at der skal ydes erstatning for all skade, mener vi at der må kunne treffes sådanne forholdsregler at vort sted må bli spart for de store konsekvenser, som den påtenkte sprengning vil kunne få.

Ærbødigst

Villaveien 26a — H. L. Melbye, Villaveien 29 — Sem Larsen, Villaveien 26b

N. Skavlan, Villavei 23b — N. Fostvedt, Villaveien 28 — T. K. Nygård, Villaveien 30

Jørgen Engebretsen, Villav. 31 — H. Lundeen, Villaveien 32b — O. Bendiksen, Villaveien 34

G. H. Resen-Fellie, Villav. 33. — T. Prøitz, Apalveien 42. — Sigurd Thøn, Apalveien 40

Lina Ingelstad, Apalveien 36 — Sigurd Larsen, Apalveien 37 — P. Rinnetsby, Apalv. 38

Reidar Melhaven — A. Hjeppen — Ole Thøn

men det var hun ikke, sa hun. For øvrig var hun over alle grenser optatt av en kanarifugl hun skulle få. Ja, hun ba den stedlige politimann komme og se på den når hun hadde fått den. Nei, hva er vel en bombe mot en kanarifugl?

Det høist usedvanlige havearbeidet vakte naturligvis stor opsikt i strøket. Det blev en "historisk dag" for mange familier, men én ting var alle enige om: Optakningen av bombene med de ofte veldige grøfter blev utført slik at havene ikke tok noen skade, og de tyske mannskapene fylte grøftene igjen og fjernet alle spor på best mulig måte.

En av Melbyes to gutter har æren for å ha "opdaget" bombehullet efter den aller største bomben som er falt i strøket. Det var den i fortauet. Hullet var ikke særlig stort, og veivesenets folk hadde fylt det med grus. Men gutten lurte på om det var tilstrekkelig. Han gjorde politiet opmerksom på hullet, og det blev for sikkerhets skyld satt vakt. Gutten burde få en forgylt bukseknapp, for i dette hull lå en hundrekilos bombe!

I Havna allé og i Anne Maries vei har man også funnet bombehull, men nå er alle farer for lengst forsvunnet.

Tross alle disse bombene har strøkets beboere vist sig som "fatalister og stoikere", som en av dem uttrykte sig. Men fruene har måttet legge mange planer, fordi det blev bebudet at bombene skulle sprenges på stedet. Dette ville bety en omfattende flytning av alt rørlig i huset, foruten innbo også vinduer og dører, ja. Mange ville forsøke å redde takstenene med! Hele Lille Frøen måtte evakuere, og enhver kan tenke sig hva alt dette innebar. Bombene var nemlig så farlige, blev det sagt, at ingen torde så meget som snu på dem!

Tyskerne kjørte dem vekk som om det var gresskar! Og nu fortelles det at en liten pike i sin tid, før politiet satte vakt ved bomben på Frøensjordet, hadde skrudd halen av samme bombe!

Hvordan det enn er: Skrekken for de ueksploderte bomber har lagt sig betraktelig, men derfor skal man jo være like forsiktig. Villaveiens bebyggelser er ikke ny, derfor er der noe aristokratisk over den med de gamle løvrike trær, sølvpopler, villvin- -.

(Skuespiller ved Nationaltheatret) Ingolf Schanche (Villaveien 20) har sitt hus her og naturligvis en bombe i haven! Men den påvirket ikke nattesøvnen. Og det var bare trygt og hyggelig å høre den vakthavende politimanns skritt i veien. Vaktholdet i bombestrøket har også holdt tyver borte fra evakuerte hus.

På Frøensjordet blev som før nevnt de femten eller seksten opgravede bomber plassert i en grøft, og nu forestod selve sprengningen. Det blev en ganske omfattende affære for publikum og politi, fordi myndighetene forlangte at alle skulle holde sig en kilometer vekk fra sprengningsstedet. De store hus i Kirkeveien lå innenfor denne kilometer, og leieboerne måtte forlate sine hjem og sette alle vinduer åpne efter sig for lufttrykkets skyld.

La oss håpe at denne kanonade er den siste vi hører i Oslo, og at bombefallet dermed går over i historien.

Alle Kvinners blad nr. 30, lørdag 27. juli 1940. Ingen adresser står i artikkelen i Alle Kvinner. Disse er funnet i adressekalenderen for Aker i Oslo byarkiv og satt inn i parentes.

BYDEL VESTRE AKER

Bydel Vestre Aker dekker et areal på 16 594 dekar, Nordstrand er litt større, og Søndre Nordstrand den største bydelen med 18 418 dekar. Bydelen er også en av de folkerikeste med ca. 40 100 mennesker, mens Bydel Frogner har vel 45 000 og Bydel Alna vel 43 000. Bydel Vestre Aker har fått mange nye innbyggere siden desember 2003, for på hjemmesiden 1. februar har bydelen 42 000 innbyggere! 13,2 prosent av befolkningen i Bydel Vestre Aker er over 67 år og 37,9 prosent under 30 år. Her skiller Bydel Søndre Nordstrand seg sterkest fra de andre bydelene med hele 47,1 prosent under 30 år og bare 5,1 prosent over 67. Bydel Vestre Aker har også ansvar for kommunale tjenester til 550 innbyggere i Sørkedalen og Marka.

Bydelene har fått nye ansvarsområder: lokale parker, skolefritidsordningen, salgstillatelser og TT-ordningen. Bydel Vestre Aker skal også inngå i et forsøksprosjekt med ansvar for vedlikehold av mindre veier, trafikkregulering og bibliotek- og tannlegetjenester.

Kilde Oslo/Nå, husstandsavis for Oslo kommune, desember 2003. Hjemmeside: www.bydelsreform2004.no.

Ian Halle: Vedr. tyskere i bydelen under krigen

I april 1940 var jeg 11 ½ år gammel. Min bestemor og tante bodde i Dr. Holms vei 15, en gammel sorenskrivergård i panelt grovt tømmer. Huset ble tidlig under krigen rekvirert av okkupanten til lyttestasjon for radio. 4 solide master ble oppsatt med vaier imellom. Fra disse et stort antall kortere trådantenner til husets 2. etg.. Etter lengden å dømme var tyskerne spesielt interessert i kortbølgebåndene.

Etter krigen da huset ble tilbakelevert, fant vi et stort antall radio-rekvisita og –deler i kjelleren som hadde vært verksted. Deriblant en rekke ”kanibaliserte” private radioer av norsk fabrikat. Som kjent måtte alle innlevere sine private radioer, og det var deretter forbudt å besitte mottakere.

Anne Kure (Sanatorium), Voksenkollveien 18 i plankreisverk var også helt belagt med tyskere som fyrte kraftig slik at det etter kort tid brente ned. Ryktet sa at en norsk prest hadde hoppet ut og forulykket under brannen.

Andre eiendommer som ble rekvirert, var bl. a. mitt foreldrehjem, Dr. Holms vei 24 og Voksenkollveien 5. Dette var så sent under krigen at innflytting ble uaktuelt. Min mor fikk en anonym telefonoppringing med beskjed om at nå var krigen straks slutt! I tillegg til alt under bakken hadde tyskerne også en maskinkanon på toppen av tårnet på Holmenkollbakken, så ved flyangrep plystret sporlysprosjektilene over hustakene i Dr. Holms vei.

Jan Høeg: Bygninger okkupert av tyskerne under krigen

I nr. 4/98 av medlemsbladet etterlyste redaktøren stoff om ”plassering av tyskere i bydelen under krigen”. Her kommer omsider noe.

I september 1944 sendte Hjemmefronten via Stockholm to meldinger til Forsvarets Overkommando IV, pt. London.

Meldingene inneholdt oversikt over de bygninger som Hjemmefronten hadde funnet var okkupert i Aker kommune. Kilden er oppgitt som ”en pålitelig mann her.” Listene har jeg fått fra Hjemmefrontmuseet

Ian Halles lille artikkel kan forhåpentligvis være til inspirasjon for andre til å fortelle om husokkupasjon under krigen.

Hjemmefrontens liste er slett ikke fullstendig. Det kan vi f. eks. se av Ian Halles innlegg. Det ble sikkert rekvirert flere hus etter september 1944 også.

Her er Hjemmefrontens liste. De fleste husene har enten et ”Feldp. nr.” eller ingen tilføyelse:

Bjørnveien 3	
Dagaliveien 8	Tyske sikkerhetspoliti
Dagaliveien 12	
Dagaliveien 30	
Dronningveien 2	
Dronningveien 4	
Ekornveien 3	Einsatzstab Wegener
Fossheim hotell	
Frognerseterveien 27	
Frognerseterveien 50	
Frognerseterveien 50 B	
Frognerseterveien 54	
Gressbanen	Deutsche Wehrmacht
Gråkamveien 14	
Gulleråsveien 3	Luftgau Norwegen
Gulleråsveien 15	
Gulleråsveien 18	Deutche Wehrmacht
Holmenkollen Restaurant	
Holmenkollen Sanatorium	
Holmenkollen skibakke	Bauleitung der Luftwaffe
Holmenkollen Turisthotell	
Holmenkollveien 103	
Holmenkollveien 120	Luftgaukommando
Holmenkollveien 120 B	
Holmenkollveien 124	
Holmenveien 5	
Holmenveien 20	
Holmenveien 21	
Haakon den Godes vei 1	
Kongseter	Deutsche Wehrmacht
Lillevannsveien 83	
Lysebu, Voksenkollen	
Lønnhaugen alle 9	Deutsche Wehrmachr
Måltrostveien 2	
Oberst Angells vei 1	
Oberst Angells vei 13	
Oberst Angells vei 9	
Ris Middelskole	
Risalleen 6	
Risbakken 22	
Skogryggveien 1	
Skogryggveien 2	

Skogryggveien 7	
Skogryggveien 10	
Slemdalsveien 125	
Slemdalsveien 97	
Stjerneveien 1	
Tennisveien 1	Deutsche Polizei
Vettakollen Turisthotell	
Vettaliveien 10	
Vinderen skole	
Voksenkollen Hospits	
Voksenkollveien 5	
Voksenkollveien 6	Bauleitung der Luftwaffe

REFERAT FRA JULEMØTET 2003

av Wenche Undrum

Vårt julemøte i Eckbos selskapslokaler ble en kjempesuksess, om det nå er lov å skryte av egne arrangementer. Vi hadde bestilt kaker og kaffe til 50-60 stykker, og så kom det 110!!!!!

Veldig hyggelig for oss, litt strevsomt for kjøkkenet, men til stor glede for alle.

Finn Holden holdt et flott foredrag med lysbilder rundt sin nye bok " Akergårder i Oslo" Den beskriver gårder og tradisjoner i det gamle herredet Aker. I dag er dette storparten av det nåværende Oslo. Boken beskriver utviklingen av Akergårdene de siste 1000 årene, og er derfor av stor historisk interesse. Vi i styret setter derfor meget stor pris på at så mange kom. Det betyr en medlemsmasse som er opptatt av sin historie og sitt nærmiljø.

Slik vi i dag opplever og ser Oslo's tettbebygde områder, er det vanskelig å forestille seg beitende kuer og store jorder der vi nå bor. Under medlemmenes 10 min. kom dette med dagens boligbygging opp som et naturlig tema etter det vi hadde sett og hørt. Eplehageutbyggingen og fortetningen opptar oss alle. Stig Nielsen var meget engasjert og ba oss alle om å delta aktivt for å hindre at disse nye blokkene og videre fortetting av boligområdene her får fortsette. Han kom med mange nyttige tips om hvor man kunne henvende seg i byråd og kommune med sine synspunkter og ønsket at vi alle var aktive for å hindre at villabebyggelsen ble enda mer ødelagt.

Så har jeg en etterlysning: På slutten av møtet ble jeg stående og snakke med en meget engasjert dame som hadde gått på Vinderen skole. Nå har jo skolen 100 årsjubileum til neste år, og jeg lurte på om denne hyggelige damen fortsatt kunne tenke seg å skrive litt om sin tid på Vinderen skole?

Etter møtet ble det servert kaker og deilige kaker. Vi takker alle som kom, og skal også i fremtiden prøve å finne emner som kan interessere flest mulig av dere.

ÅRSMELDING 2003

Vinderen Historielag er fortsatt et aktivt historielag med stadig nye utfordringer. Vi har også i år trykket fire medlemsblad og får gode tilbakemeldinger på vårt stoff og våre artikler. Det gleder styret hver gang noen av medlemmene også har bidrag til bladet. Bladet er "nerven" vår og den måten vi kan nå medlemmene på. Det arbeides derfor intenst for at bladet skal ha så god kvalitet som mulig.

Medlemstallet holder seg noenlunde jevnt, og er per 31/12, 1070 medlemmer.

Årsmøtet i 2003 ble avholdt 23. mars på Diakonhjemmet.. Anne–Wenche Ore gikk av som leder og Wenche Undrum overtok. Vi fikk fire nye styremedlemmer: Finn B. Bendixen, Inge Bryhni, Lajla Heyerdahl og Espen Ore. Valgkomiteen: Anne-Wenche Ore, Ingrid Rolfsen Haugmo og Anita Kildal.

5. juni arrangerte Historielaget en vårtur langs Sognsvannsbekken med Harald Tønsberg som guide. 14. september ble det i samarbeide med Diakonhjemmet arrangert en kulturminnedag om "Vår medisinske kulturarv". 2 desember hadde vi vårt julemøte i Eckbos Selskapslokaler. Finn Holden kåserte fra sin nye bok om Akergårder i Oslo.

Det har vært avholdt 6 styremøter. Representanter fra styret har også deltatt i historielagskurs i regi av Fellesrådet for historielag i Oslo.

Styret, ved Øyvind Gaukstad, er fortsatt opptatt av å bevare den gamle husmannsplassen Hagan ved Gressbanen, og følger nøye med på en eventuell boligutbygging av tomten.

Vi har også engasjert oss i en kultursti langs Sognsvannsbekken. Dette vil bli et samarbeide med Vinderen skole under det skolen kaller den "kulturelle skolesekken". Vi ser frem til dette samarbeidet, og tror det kan bety mye for skolen, barna og nærmiljøet.

Et av våre medlemmer, Arild Holland, har også kommet med et forslag om å samle noen av våre gamle artikler og trykke disse på nytt. Vårt arbeide med å samle gamle bilder fra bydelen og få skannet disse, pågår også fortsatt.

Historielaget deltar også i møter som Fellesrådet for historielag i Oslo arrangerer.

Vi har også vært representert i Oslo Elveforum, og har en representant i styret i Frivillighetssentralen. Inneværende år har vi mottatt kr 10.000 fra Eckbos legat og kr 20.000 i gave fra medlemmer.

Smestad 30/1 2004

Wenche Undrum
leder

Vinderen skole 100 år 2005

Våren 2005 skal Vinderen skole feire at det er 100 år siden skolen ble stiftet. Alle som har minner fra skolen, som de vil dele med andre, bes henvende seg til en av følgende nøkkelpersoner ved jubileet: Ida-Beth Hald, tel. 22 49 11 82, Per Henrik Bache 22 50 70 83.

HILSEN FRA OSLOMARKA

AV FINN HOLDEN

Even Saugstad har laget en vakker bok med postkort fra Oslomarka. Han omtaler alle turisthyttene og småbrukene i Oslomarka, forteller kort om hver enkelt og viser utviklingen med om lag hundre år gamle postkort og nye fargebilder.

Utgangspunktet er postkortene. Derfor gir ikke boka en beretning om bosettingen i Marka, bare om de enkelte turistmålene, de stedene som ble gjenstand for postkort. Ikke uventet er Frognerseteren og Skjennungstua motiv på flest postkort. Boka gjengir 180 kort, men forfatteren sier likevel at "boka gir bare et lite utvalg av den store mengden postkort som er produsert med marka som motiv".

Disposisjonen er gjennomført: Hvert sted har en dobbeltside, med en kort tekst, et fargebilde og et lite kartutsnitt på venstre side mens den andre siden viser gamle postkort. Den geografiske inndeling er klar: Nordmarka, Kongelige Nordmarksturer, Krogskogen, Vestmarka, Lillomarka, Østmarka og Postkort før og nå.. Papiret har et svakt karttrykk, som ikke svekker teksten og bildene, men understreker at stedene er tatt rett ut av kartet.

Det er en meget lekker trykksak til glede for alle markafarere.

SANDUNGEN

Sandungen var en av Nordmarkas største gårder, med store jorder i lia ned mot vestenden av Store Sandungen. Fortsatt er dette en flott og åpen plass, med fastboende, og med dyr på beite.

I både ski- og sykkelsesongen er det fortsatt servering her. Nå skjer vaffel- og solbærtoddysalget fra bryggerhuset, men for ikke mange år siden var det kjøkkenet i hovedhuset hos Sverre Finstad som var samlingsstedet for turfolket.

Før var Sandungen målet for den som virkelig ville ha en langtur på ski, noe Nordmarksforfatteren Gunnar Raabe beskriver slik i 1947: «*En skitur til Kikutstua og retur er jo ikke noe som det nytter å varte opp med på kontoret mandag morgen, det er nok blitt så altfor almindelig – men kan en skryte av å ha sovet natten sin i kjøkkenet på Sandungen, ja da kan en nok si at det gjør et visst inntrykk på kollegene.*»

Sandungen skal ha blitt ryddet av finner allerede på 1600-tallet.

Hilsen fra Oslomarka
Kr 278.-
Frie Fuglers Forlag
www.frie-fugler.no

Postkort fra 1920-årene fra Blankvannsbråten. Fra "Hilsen fra Oslomarka"

HVOR I VESTRE AKER BODDE ODD HASSEL?

av Bjørn Pedersen

De tre nobelprisvinnerne som har bodd i bydelen, har blitt omtalt i medlemsbladet. Jeg skrev om Odd Hassel (1897-1981) i nummer 2001/2 og hevdet at barndomshjemmet var Solengen (Slemdalsvingen 35). Men Evelyn Borchsenius gjorde meg oppmerksom på sin artikkel i nummer 1996/2 om Villa Sole nå Risvollen (Heyerdahls vei 3). Der skriver hun at Sole var Odds barndomshjem, og at Odds søster giftet seg der i 1910. Det aksepterer jeg, men hvor lenge bodde han der?

Etter å ha studert forskjellige kilder er min konklusjon at familien Hassel bodde i Villa Sole fra 1902 til 1912 da Sigurd og Bergljot Ibsen flyttet inn. Da økonomien for Sigurd ble dårlig under første verdenskrig, solgte han "sitt vakre hjem på Slemdal" til Bergljots bror Einar.

Familien Hassel flyttet til et nybygget hus, Hasselbakken, Trosterudveien 7 (bildet). Odds søster Ella og hennes mann arkitekt August Nielsen, reguleringssjef i Aker 1920-43, flyttet til naboeiendommen (nr 9 som Ella da eier). Odd bor videre hos sin mor bortsett fra 1920-4 da han studerer i Tyskland. I 1930 solgte hun eiendommen til direktøren på Christiania Spigerverk, Gunnar Schjelderup.

Etter 1930 flyttet han til Nobels gate 20B sammen med broren Leif. Moren Mathilde flyttet til nr. 37 rett overfor Vigelandsmuseet, så hun er i nærheten. I 1934 gifter Leif seg og flytter ut, og Odd flytter tilbake til mor. Etter et kort opphold i Tuengen allé 6 fra 1935, flytter han til sitt nybygde hus i Holsteinsveien 10 på Nordberg i 1936. I nabohuset (nr. 8) flytter broren inn. Moren kan ha bodd videre i Nobelsgate 37 til hun i 1939, i en alder av 79 år, flytter til Hjemmet for eldre damer på Lovisenberg. Etter 1946 bor hun hos sønnen Leif og svigerdatter Ingeborg på Nordberg til hun dør i 1955.

Konklusjonen er at Odd bodde hos sin mor til han var 38 år, først på Slemdal, senere på Ris og til slutt i Nobelsgate. På Nordberg bodde han resten av livet (med husholdersken frk Paulsen).

Nå er familien samlet igjen. Ikke på Slemdal, men på Vår Frelsers gravlund hvor han er bisatt i en familiegrav med sin far, mor, alle fire søsken og en svigerinne.

I 2001 vedtok Sogn bydelsutvalg å kalle en liten snipp av Bregneveien på Nordberg Odd Hassels vei.

VALGKOMITEENS INNSTILLING

Til Årsmøtet i Vinderen Historielag

Styret har i det siste året bestått av

Leder:	Wenche Undrum	valgt frem til 2005
Nestleder	Øyvind Gaukstad	står på valg
Redaktør	Finn Holden	står på valg
Sekretær/kasserer	Per Henrik Bache	valgt frem til 2005
Styremedlem	Finn Bendix Bendixen	valgt frem til2005
Styremedlem	Inge Bryhni	valgt frem til 2005
Styremedlem	Lajla Heyerdahl	valgt frem til 2005
Styremedlem	Espen S Ore	valgt frem til 2005
Styremedlem	Pat Rørholt	står på valg

Valgkomiteen foreslår at den av styrets medlemmer som har sagt seg villig til å fortsette, får anledning til å gå på en ny periode.

Som vist ovenfor, står Finn Holden, Øyvind Gaukstad og Pat Rørholt på valg i år. Finn Holden har sagt seg villig til å fortsette, og valgkomiteen foreslår derfor at han blir gjenvalgt for to nye år. Øyvind Gaukstad og Pat Rørholt har frasagt seg gjenvalg. Wenche Undrum og Espen S Ore ønsker av personlige grunner å tre ut av styret. Som nye styremedlemmer foreslår valgkomiteen følgende:

Anita Kildal	Dr. Holmsvei 19 C	0787 Oslo
Seyna Sønnichsen	Skogryggv 13	0781 Oslo
Harald Ulvestad	Frognerseterv40 B	0776 Oslo
Frank Ødegaard	Gullkroken 5	0377 Oslo

Våre revisorer har vært Tore Holst og Bjarne Mjaaland. Tore Holst er ikke på valg i år. Valgkomiteen foreslår gjenvalg av Bjarne Mjaaland som har sagt seg villig.

Kirsten Rolfsen Haugmo	Anne-Wenche Ore	Anita Kildal
sign	sign	sign

HIPPODROMEN

av Finn Holden

Hippodromen i Risalleen 5 ble bygget av et interessentskap utgått fra ryttermiljøet i Oslo i september 1930. Da var det allerede ridehus på Akershus festning og på Skøyen. Finanskretser i Oslo sto bak bygget, men i nedgangstiden i 1930-årene oppga aksjonærene håpet om en framtid for Hippodromen og overdro aksjene til rittmester Knut Gyssler, som ble Hippodromen personlig.

I Akersposten førte apoteker Tillier på Vinderen Apotek an i kampen mot byggingen av Hippodromen. I 1931 sa han i et intervju med Akersposten at "De gyldne løfter om at det ikke skulde bli larm, ingen rotter, ingen fluer, de er fremdeles løfter, og utseendet er slik at det skjemmer hele strøket". Men senere samme år ga sundhetsinspektør Th. Steenberg, Hippodromen de beste attester for de sanitære forhold.

Rittmester Knut Gyssler var en uredd og eksentrisk personlighet. "De sitter som en melsekk på hesten, Deres kongelige høyhet, sa han til dronning Maud som var elev hos ham. Dronningen fortsatte likevel som elev etter utbruddet."

Rittmesteren vant sølv- og bronsemedalje i feltritt fra De olympiske leker. Han var en markant skikkelse i hovedstaden, og tegnet og fikk sydd egne uniformer.

Hippodromen i 1951. I bakgrunnen Vinderen Conditori og stasjonsbygningen på Vinderen. Foto: Byantikvaren i Oslo

Den unge Annie Bruff var god til å tegne hester, så hun ble tatt rett ut av tegneskolen før utdannelsen var ferdig, for å tegne hester for et reklamebyrå. Senere tegnet hun bare hester, bl. a. omslaget og reklamen for den meget solgte sigaretten Blue Master.

Annie Bruff tegnet interiøret i Hippodromen på Vinderen med kjente ryttere i naturlig størrelse på alle vegger. Hun var svært flink til å gi hest og rytter individuelle kjennetegn. Annie var selv en uforferdet rytter og likte å ri på Gyslers egen ville hest, "Sans Peur" (Uten frykt).

Babs Borchgrevinck var en av de mange rytterne på Hippodromen. Som ung pike hadde hun ridd på Akershus og ut til Bygdøy på en ridevei på venstre side av Bygdøy allé til Frogner kirke. På Bygdøy var det mange rideveier. Møtte rytteren dronning Maud på Bygdøy, måtte hesten enten stå stille eller bare gå i skritt.

Hjemme på kjøkkenet har Babs Borchgrevinck 12 tallerkener med hesteportretter.

Tyskeren Carl Henrik Dryander ble malt i 1934 med det helt nye tyske offisielle

hakekorsmerket. Han var en hissig person som ofte smalt i et ”Donnerwetter”, derfor er tallerkenen oversådd med lyn og torden.

Godseier Harald Løvenskiold var glad i å ri, men kanskje ikke verdens beste rytter. Han prioriterte norske hester, derfor ”Norsk arbeide” på hestens skanke. Ytterst på tallerkenkanten ser vi en av de kjente rødmalte husmalte husmannsplassene til Løvenskiold. Henny Løvenskiold var opprinnelig tegnet i bladet Våre hester. Babs har overført tegningen til tallerkenen, og Annie ettertegnet motivet.

Ved krigsutbruddet 1940 var rittmester Gyssler sjef for et infanteriregiment som kom i kamp med tyskerne på Ringsaker. Han kom fra kampene med livet i behold, og dro over til Sverige for å tjenestegjøre i politistyrkene.

Da tyskerne hadde erobret Norge, ble Hippodromen beslaglagt umiddelbart. Her bodde østerrikske fjelltropper med sine hester under krigen. Torsdag 30. juni 1941 kom reichsführer Heinrich Himmler til Hippodromen. Der ventet norske

frivillige som hadde vervet seg i 1. Nordland regiment som ble sendt til østfronten. Himmler holdt en tale til soldatene og tok dem i ed. Til stede var Terboven, Vidkun Quisling og andre fremtredende representanter for okkupasjonsmakten. Det var Himmlers eneste besøk i Norge.

Rittmester Gyssler var av ungarsk avstamning. Etter at Sovjetunionen invaderte Ungarn i 1956, heiste han det ungarske flagget på halv stang dag og natt. Mange naboer protesterte. Da fikk Gyssler montert en lyskaster som han rettet mot flagget, slik at ingen skulle glemme Ungarns skjebne. Gyssler ble engasjert av Røde Kors for å yte hjelp til Ungarn.

Hippodromen sluttet som hestesenter etter krigen. Deler av lokalet

ble først leid ut til Philips, og Chat Noir-revyen laget et nummer av at ”Hippodromen bytter ut hestepærer med lyspærer”. Senere ble Hippodromen lagerlokale for Cappelens forlag, og i dag holder forretningen R.0.0.M. til i

bygningen.

Annie Bruffs veggmalerier ble ødelagt under krigen, og er i dag overmalt av ordinær hvit veggmaling, langt mindre spennende enn hesteportrettene.

Kilder

Alle fargebilder, foto: Finn Holden

Intervju med Knut Haavik i Akersposten februar 1987.
Intervju med Babs Borchgrevinck.

Hippodromen i dag.

STEINERUD STASJON

AV PREBEN MUNTHE

I Historielagets medlemsblad 4/2003 gir redaktøren en oversikt over stasjonene på Holmenkollbanen, som kan suppleres på to punkter, Steinerud og Engerjordet.

Steinerud

Da banen ble åpnet i 1898, hadde den ti stasjoner. To år senere opprettet man Diakonhjemmet stasjon for å betjene ansatte, pasienter og besøkende til sykehuset, som da var åpnet. Stasjonen ble lagt i Stasjonsveien, der Lille Borgenveien og Sverrestien støtte til. Adkomsten til sykehuset var grei. Den gamle veien gjennom Steinerud gård møtte Slemdalsveien kort nedenfor stasjonen. Folk og hestevogner krysset linjen. Etter hvert innså man at dette var risikabelt, og veien ble stengt. Da ble det rot for mange besøkende. De rotet seg bort på småveier før de kom til sykehuset. Diakonhjemmet var ikke lenger den beste stasjonen for dem. De burde gå av på Frøen, og Diakonhjemmet stasjon burde få nytt navn. Det fikk den i 1936.

Navnebyttet skapte diskusjon. De færreste kjente til at gården der sykehuset lå, het Steinerud. Det påstås også at noen språklige purister syntes at stein smakte av landsmål, og derfor ville foretrekke Stenerud. En munter konduktør gav også sitt bidrag. Til dem som bad om billett til Steinerud, svarte han kjapt: ”Hva meier ù?”

Engerjordet

Også denne stasjonen må være opprettet etter at banen ble åpnet. Årstallet har jeg ikke funnet, men etter Carl Joachim Hambros erindringer må dette antakelig ha vært tidlig på 1900-tallet. Hambro mener at stasjonen nærmest var et familieforetagende: ”... da onkel Johannes i mange år var ordfører i representantskapet i Holmenkolbanen, stoppet trikken utenfor hans hus.” Onkelen var statsråd Johannes Harbitz, som hadde tillitsvervet ved banen i to år, 1905-1906. Stoppestedet lå mellom Ris og Slemdal, omtrent der hvor Heyerdahls vei treffer Slemdalsveien. Navnet på stoppestedet kom fra en eiendom som var utparsellert fra Ris gård, mens Heyerdahls vei ble oppkalt etter ”Holmenkollbanens far”, ingeniør Halvor Emil Heyerdahl. Han har fått sin byste ved Majorstuen stasjon, og kanskje han har vel så stor ære for Engerjordet stasjon som Hambros onkel. Heyerdahl bodde selv i Heyerdahls vei 1, svært bekvemt ved Engerjordet stoppested.

Tallet på av- og påstigende passasjerer var neppe overveldende, og i 1935 ble Engerjordet nedlagt. Men minnet er bevart i Ivar Ulvestads fornøyelige samling av postkort fra Holmenkollbanen: En av banens første korte og smale vogner har gjort holdt ved Engerjordet stasjon.

Engerjordet stasjon var en enkel treplatting som skulle ekspedere passasjerer fra de nye, store villaene i nabolaget. Statsråd Harbitz bodde i et hus hitenfor det hvite og ingeniør Heyerdahl, bodde til venstre for bildet. Postkort fra ca 1907 fra Ivar Ulvestad: ”Holmenkollen på postkort”.

Redaktørens bemerkning

Som jeg skriver i boken ”Vinderen fra fangstboplass til moderne bydel” (s. 95), nevnes Engerjordet stasjon allerede i Holmenkollbanens årsberetning fra 1898. På det tidspunkt hadde nok statsråd Harbitz liten innflytelse i Holmenkollbanen, men ingeniør Heyerdahl desto større. Han var styreformann i baneselskapet i byggeperioden og ønsket nok liten vei fra sitt hjem til stoppestedet.

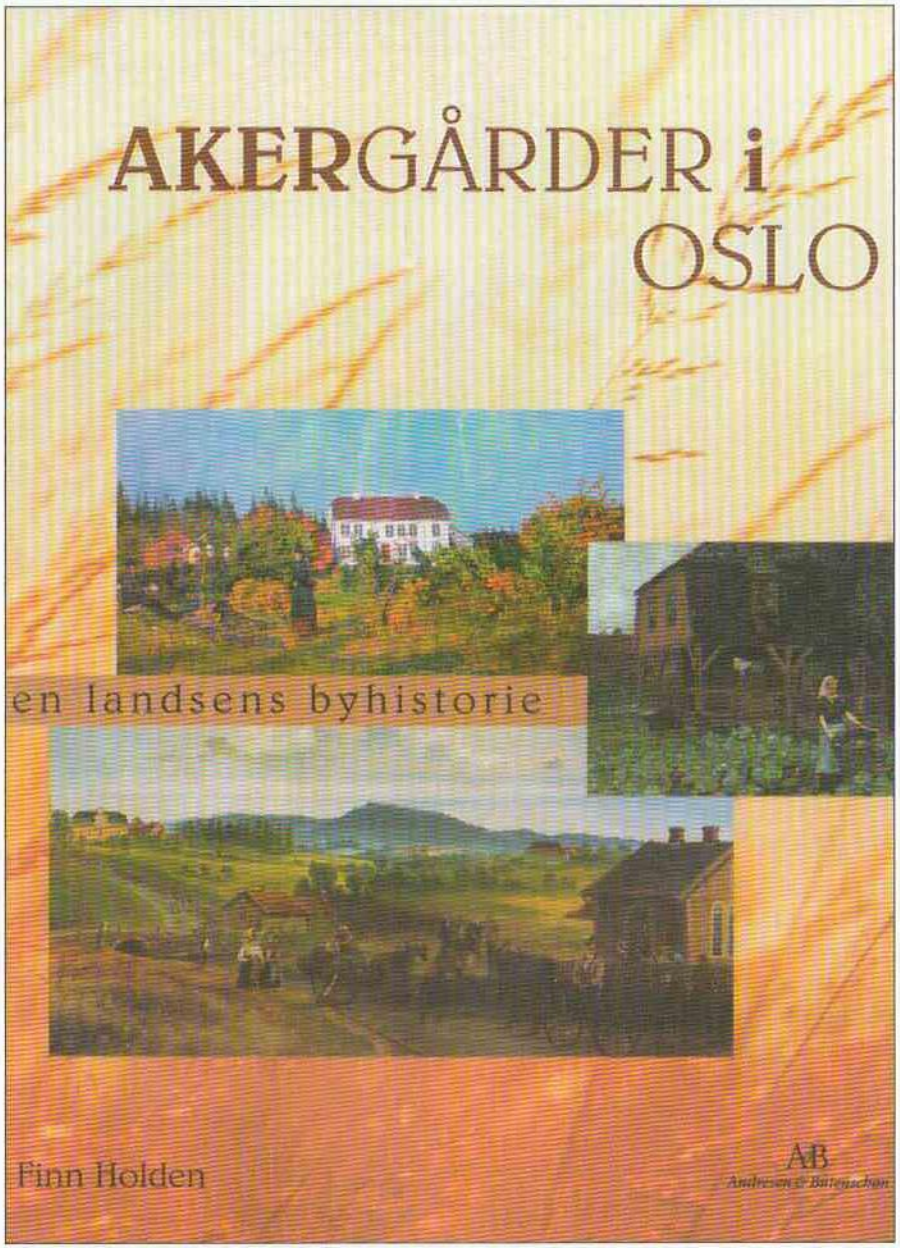

Til salgs i bokhandelen

STYRET I VINDEREN HISTORIELAG 2003-2004

Leder:	Wenche Undrum, Slyngvn. 9A, 0376 Oslo	22 14 62 31
Nestleder:	Øyvind Gaukstad, Haakon d godes vei 10, 0373 Oslo,	22 14 37 76
Sekretær/kasserer:	Per Henrik Bache, Skøyen terr. 2, 0276 Oslo,	22 50 70 83
Redaktør:	Finn Holden, Apalvn. 4, 0371 Oslo,	22 69 91 45
Styremedlem:	Finn B. Bendixen, Biskop Grimelunds v 13 0374 Oslo	22 14 51 63
"	Inge Bryhni, Ivar Aasens vei 17, 0373 Oslo,	22 14 01 56
"	Lajla Heyerdahl, Eddavn 18B, 0772 Oslo,	22 14 74 17
"	Espen Ore, Trondheimsvn 41, 0560 Oslo,	22 68 78 25
"	Pat Rørholt, Skådalsveien 18 B, 0781	22 14 39 25

Historielaget har til formål å vekke interesse og skape forståelse for vår bydels historie. Det er viktig å ta vare på gamle minner i vårt nærmiljø som en kulturarv vi ønsker å gi videre.

Laget arrangerer medlemsmøter og gir ut et medlemsblad som kommer ut fire ganger i året. Laget ønsker å arbeide aktivt for å verne og merke fornminner og alle slags kulturminner i vår bydel.

Alle våre tidligere blad fra 1992 kan kjøpes ved henvendelse til sekretæren. Register over tidligere artikler finner du på vår hjemmeside http://www.vinderen.historielag.org.

Bladene koster kr 25,- per stk unntatt for nr 2/98 til kr 50,- og SKIBAKKE SPECIAL til kr 40,- Vanlig porto kommer i tillegg.

Vi vil gjerne nå flest mulig av bydelens beboere og ønsker at de støtter laget med medlemskap eller deltar i vår virksomhet. Er du interessert i vårt arbeid, kan du ta kontakt med Per Henrik Bache, tlf. 22 50 70 83, eller pbache@online.no.

Rettelse

En våken leser har gjort meg oppmerksom på to feil i mine artikler i forrige nummer av medlemsbladet.

I min spalte på denne siden kom jeg i skade for å skrive at husmannsplassen Holtet ligger ved hjørnet av Dalsveien og Bjørnveien. Det riktige er hjørnet av Dalsveien og Dagaliveien. Bjørnveien er først parallell med Dalsveien, for senere å dreie vestover nitti grader, men ligger vest for Dalsveien og krysser derfor ikke denne.

Under omtalen av Steinerud stasjon på side 14 nevnte jeg at stasjonen først het Diakonhjemmet(s stoppested – begge navn har jeg lest), for så "et par år senere" å bli forandret til Steinerud. Før jeg skrev dette, sjekket jeg i Oslo Byleksikon, fjerde utgave 2000 og tredje utgave 1987. Der står ikke årstallet. Heller ikke fant jeg det i boken Holmenkollbanen 50 år. Men jeg burde også ha sjekket i Byleksikonet, annen utgave år 1966. Der står det at stasjonsnavnet ble endret i 1936. Jeg beklager og takker.

Samme leser spør hvilken gård som er avbildet sammen med innkallingen til julemøtet. Det er Grimelund. Samme bilde står i min nye bok, Akergårder i Oslo, side 70.